

„ALE TO NEDÁVÁ SMYSL, DÍVEJ.“ PODOBY ŽÁKOVSKÉ DISKUSE BĚHEM SKUPINOVÉ PRÁCE

„BUT THAT DOESN'T MAKE SENSE, LOOK.“ FORMS OF STUDENT DISCUSSION DURING COLLABORATIVE GROUP WORK

Zuzana Šalamounová¹, Klára Šedřová¹,
Roman Švaříček¹, Martin Sedláček¹

¹ Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Významnou součástí zkoumání výukové komunikace jsou výzkumy zaměřené na diskusi žáků v rámci kolaborativní skupinové práce, resp. na žákovské promluvy, z nichž skupinová diskuse sestává. Tento příspěvek se proto s oporou o videonahrávky skupinových diskusí žáků z výuky literatury v šestých ročnících věnuje tomu, jakou podobu mají diskuse, jejichž prostřednictvím žáci společně řeší zadaný úkol, a dále jaké pozice různí žáci ve skupině během řešení úkolu zastávají, resp. do jakých pozic jsou umísťováni.

Klíčová slova: skupinová práce, žákovská diskuse, žákovské promluvy, ko-konstruování vědění, videonahrávky

Abstract

An important part of research on classroom discourse is research on student discussion in collaborative group work, or the student talk that makes up group discussion. This paper, therefore, draws on video recordings of students' group discussions in a sixth-grade literature classes to examine the form of discussions through which students collaboratively solve a task, as well as the positions that different students occupy or are placed in during the group's solving of the task.

Keywords: collaborative group work, students' group discussions, video recordings

1 ÚVOD

Ukazuje se, že kolaborativní skupinová práce sehrává významnou roli v žákovském učení, což je jedním z důvodů, proč se žákovským diskusím v rámci skupinové práce věnuje stále více výzkumné pozornosti.

2 TEORIE

Kolaborativní skupinová práce sehrává významnou roli v žákovském učení, neboť žákům umožňuje, aby si během diskusí navzájem vyměňovali své myšlenky, stavěli na znalostech svých spolužáků, hlouběji porozuměli danému učivu (Barron, Schwartz, Vye, et al., 1998; Cobb, Stephan, McClain, & Gravemeijer; Mercer, Dawes, Wegerif, & Sams, 2010). Z dosavadních výzkumů současně vyplývá, že produktivní zapojení žáků do skupinových diskusí závisí se řadě proměnných, namátkou např. na struktuře zadání, velikosti skupiny, statusu či pozice jednotlivce atd. (Cohen, 1994; Coskan, Ozcift, 2021; Mercer and Littleton, 2007).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Tento příspěvek odpovídá na otázku, jako podobu mají skupinové diskuse žáků probíhající v rámci skupinové práce a v jaké pozici jednotliví žáci zastávají, resp. do jakých jsou umisťováni. Příspěvek vychází z intervenčního výzkumného šetření, během něhož byli učitelé mimo jiné vedeni k tomu, aby do výuky zapojili skupinovou práci, v důsledku čehož bylo možné zaznamenat 48 skupinových diskusí. Diskuse pochází z výuky literatury, kterou vedlo šest různých učitelů. Videonahrávky byly doslovně přepsány, míra participace jednotlivých žáků byla zaznamenána pomocí aplikace Educom. Diskuse byly zakódovány prostřednictvím otevřeného kódování ve shodě s principy lingvistické etnografie a tematickým kódováním dle typologie promluv T-SEDA.

4 VÝSLEDKY

Výsledky šetření dokládají, že žákovské diskuse jsou svojí strukturou navzájem odlišné, a to v první řadě tím, nakolik se orientují na splnění úkolu a nakolik se věnují jinému tématu. Odlišnosti jsou však i napříč diskusemi, v nichž se

žáci snaží naplnit zadání, tzv. s dominancí tzv. on-task promluv. U diskusí, které mají spíše kumulativní charakter (srov. Barnes, 2008), je výsledný produkt (byť s proklamovaným společným ownershipem) produktem zvoleného jednotlivce jakožto garanta obsahu, tzn. dochází jen k omezenému ko-konstruování vědění. Garant obsahu přitom zpravidla nebývá tím, kdo skupinovou práci koordinuje. U diskusí, které obsahují promluvy elaborativního typu, pak skupiny mohou paradoxně narážet na to, že společný produkt nevytvoří, což lze interpretovat omezené regulace úkolu.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Žákovské diskuse během skupinové práce jsou chápány jako produktivní komunikační uspořádání ve výuce, neboť řada šetření vypovídá ve prospěch jejich efektivity. Předložený příspěvek dokládá, že pro žáky může být problematické diskuse využít produktivním způsobem, a to jak s ohledem na omezené ko-konstruování vědění, tak s ohledem na omezenou regulaci úkolu. I přes tyto deficity nicméně skupinová práce vede k výraznější participaci žáků.

PODĚKOVÁNÍ

Příspěvek vznikl v rámci projektu GA21-16021S Kolektivita v dialogickém vyučování: intervenční studie. Příspěvek vznikl také v rámci projektu NPO „Národní institut pro výzkum socioekonomických dopadů nemocí a systémových rizik“, č. LX22NPO5101, financovaného Evropskou unií – Next Generation EU. Autoři velmi děkují za tuto podporu.

6 LITERATURA

- Barnes, D. (2015). Exploratory talk. In N. Mercer, W. Littleton, & K. Staarman (Eds.), *Exploring Talk in Schools: Inspired by the Work of Douglas Barnes* (s. 3–17). SAGE Publications Ltd.
- Barron, B., Schwartz, D. L., Vye, N. J., Thomas, J., & Bransford, J. D. (1998). Doing with understanding: Lessons from research on problem – and project-based learning. *Journal of the Learning Sciences*, 7(3–4), 271–311.

- Cobb, P., Stephan, M., McClain, K., & Gravemeijer, K. (2001). Participating in classroom mathematical practices. *The Journal of the Learning Sciences*, 10(1/2), 113–163. https://doi.org/10.1207/S15327809JLS10-1-2_6
- Cohen, E. G. (1994). Restructuring the classroom: Conditions for productive small groups. *Review of Educational Research*, 64(1), 1–35.
- Coskan, A., & Ozcift, M. B. (2021). Exploring the role of student talk in promoting collaborative learning: A systematic review. *Educational Research Review*, 33, 100371. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100371>
- Mercer, N., Dawes, L., Wegerif, R., & Sams, C. (2010). Reasoning as a scientist: Ways of helping children to use language to learn science. *British Educational Research Journal*, 36(3), 299–316. <https://doi.org/10.1080/01411920902989249>
- Mercer, N., & Littleton, K. (2007). *Dialogue and the development of children's thinking: A sociocultural approach*. Routledge.